
Obsah

PŘEDMLUVA	5
1.0 ÚVOD DO REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ČSSR	13
1.1 Poloha ČSSR	13
1.1.1 Matematickogeografická poloha	14
1.1.2 Fyzickogeografická poloha	15
1.1.3 Politickogeografická poloha	16
1.1.4 Ekonomickogeografická poloha	17
1.2 Vznik samostatného československého státu	17
1.3 ČSSR jako federální stát	19
1.4 Politické postavení ČSSR ve světě	23
1.5 ČSSR a socialistická ekonomická integrace	24
2.0 FYZICKÁ GEOGRAFIE ČSSR	27
2.1 Přírodní poměry ČSSR jako subsystém	27
2.2 Geologické a geomorfologické poměry	27
2.2.1 Geologická stavba a vývoj	27
2.2.2 Georeliéf	28
2.2.2.1 Celková charakteristika	28
2.2.2.2 Geneze georeliéfu České vysočiny	30
2.2.2.3 Geneze georeliéfu Karpat	31
2.2.3 Geomorfologické regiony	32
2.2.3.1 Česká vysočina	32
2.2.3.1.1 Šumavská soustava	36
2.2.3.1.2 Krušnohorská soustava	36
2.2.3.1.3 Krkonoško-jesenická soustava	37
2.2.3.1.4 Českomoravská soustava	38
2.2.3.1.5 Poberounská soustava	38
2.2.3.1.6 Česká tabule	39
2.2.3.2 Středoevropská nížina	39
2.2.3.3 Západní Karpaty	39
2.2.3.3.1 Vněkarpatské sníženiny	39
2.2.3.3.2 Vnější Západní Karpaty	40
2.2.3.3.3 Vnitřní Západní Karpaty	41
2.2.3.4 Východní Karpaty	44
2.2.3.4.1 Vnější Východní Karpaty	45

2.2.3.4.2	Vnitřní Východní Karpaty	45
2.2.3.5	Panonská pánev	45
2.2.3.5.1	Západopanonská pánev	45
2.2.3.5.2	Východopanonská pánev	45
2.3	Klimatické poměry ČSSR	46
2.3.1	Makroklimatogeografičtí činitelé	46
2.3.1.1	Invarianty	46
2.3.1.1.1	Geografická šířka	46
2.3.1.1.2	Poloha vzhledem k oceánu	47
2.3.1.1.3	Ráz aktivního povrchu	47
2.3.1.1.4	Georeliéf	47
2.3.1.1.5	Nadmořská výška	47
2.3.1.1.6	Hospodářská činnost společnosti	47
2.3.1.2	Dynamické faktory	47
2.3.1.2.1	Počasí za typických povětrnostních situací	48
2.3.2	Klimatografie	49
2.3.2.1	Sluneční záření	49
2.3.2.2	Teplota vzduchu	49
2.3.2.3	Teplota půdy	53
2.3.2.4	Vlhkost vzduchu	54
2.3.2.5	Oblačnost a sluneční svit	55
2.3.2.6	Srážky	59
2.3.2.7	Vítr	62
2.3.2.8	Tlak vzduchu	62
2.3.3	Utváření mezní a přízemní vrstvy atmosféry	62
2.3.3.1	Význam georeliéfu pro vytváření mezní vrstvy	63
2.3.3.2	Význam lesních masivů pro vytváření mezní vrstvy	64
2.3.3.3	Význam vodních ploch pro vytváření mezní vrstvy	64
2.3.3.4	Význam urbanizovaných ploch pro vytváření mezní vrstvy	64
2.3.4	Stav atmosférického geosystému z hlediska čistoty	65
2.3.5	Vývoj podnebí na území ČSSR	67
2.3.6	Současné klimatogeografické oblasti ČSSR	69
2.4	Hydrologické poměry ČSSR	70
2.4.1	Povrchové vody	71
2.4.1.1	Rozdělení povrchových vod	71
2.4.1.2	Schéma systému vodních toků	71
2.4.1.2.1	Systém Labe	72
2.4.1.2.2	Systém Odry	74
2.4.1.2.3	Systém Dunaje	74
2.4.1.2.4	Systém Visly	74
2.4.1.3	Stavové veličiny našich vodních toků	74
2.4.1.3.1	Specifický odtok	75
2.4.1.3.2	Vodnost	75
2.4.1.3.3	Teplotní režim	76
2.4.1.3.4	Chemické složení vody	77
2.4.1.3.5	Plaveniny a splaveniny	77
2.4.1.4	Jezera, rybníky a přehradní nádrže	77
2.4.2	Podpovrchové vody	78
2.4.2.1	Prosté podzemní vody	78
2.4.2.2	Minerální podzemní vody	80
2.4.2.2.1	Rozdělení minerálních vod podle teploty	80

2.4.2.2.2	Rozdělení minerálních vod podle obsahu plynů a podle rozpuštěných tuhých látek	80
2.4.2.2.3	Minerální vody radioaktivní	81
2.4.2.3	Regiony mělkých podzemních vod	81
2.4.3	Změny subsystému hydrosféry vyvolané lidskou činností	81
2.5	Pedogeografické poměry ČSSR	83
2.5.1	Půdotvorní činitelé	83
2.5.1.1	Matečný substrát jako půdotvorný činitel	83
2.5.1.2	Podnebí jako půdotvorný činitel	84
2.5.1.3	Georeliéf jako půdotvorný činitel	85
2.5.1.4	Podzemní voda jako půdotvorný činitel	85
2.5.1.5	Biota jako půdotvorný činitel	86
2.5.1.6	Stáří půd	86
2.5.1.7	Lidská společnost jako půdotvorný činitel	86
2.5.2	Půdní druhy	87
2.5.3	Půdní typy	87
2.5.3.1	Terestrické půdy	87
2.5.3.1.1	Regosoly, litosoly a rankry	87
2.5.3.1.2	Rendziny a pararendziny	87
2.5.3.1.3	Černozemě	87
2.5.3.1.4	Hnědozemě a illimerizované půdy	89
2.5.3.1.5	Hnědé půdy	89
2.5.3.1.6	Podzolové půdy a podzoly	90
2.5.3.1.7	Smonice	90
2.5.3.1.8	Terrae calcis	91
2.5.3.2	Semihydromorfní půdy	91
2.5.3.2.1	Nivní půdy	91
2.5.3.2.2	Pseudogleje	91
2.5.3.3	Hydromorfní půdy	91
2.5.3.3.1	Černice (lužní půdy)	91
2.5.3.3.2	Gleje a stanogleje	92
2.5.3.3.3	Rašelinové půdy	92
2.5.3.4	Slané půdy	92
2.5.4	Antropické půdy	93
2.5.5	Pedogeografické regiony ČSSR	93
2.5.5.1	Makroregion České vysočiny	93
2.5.5.1.1	Oblast České tabule	93
2.5.5.1.2	Oblast pahorkatin, vrchovin a hornatin fundamentu	93
2.5.5.2	Makroregion československých Karpat	94
2.5.5.2.1	Oblast nížin	94
2.5.5.2.2	Oblast vysočin	94
2.5.6	Ochrana půdního fondu a eroze půdy	95
2.6	Biogeografické poměry ČSSR	97
2.6.1	Vývoj bioty na našem území	97
2.6.2	Skladba současných společenstev (cenóz)	100
2.6.3	Lesy	103
2.6.4	Rozptýlená zeleň v krajině	104
2.6.5	Význam zeleně v urbanizovaných oblastech	105
2.6.6	Biogeografické regiony	105
2.7	Přírodní krajiny v ČSSR	106
2.7.1	Teritoriální diference sektoru fyzickogeografické sféry	106

2.7.2	Kritéria pro vymezení fyzickogeografických komplexů	106
2.7.3	Typy přírodních krajín	107
3.0	SOCIÁLNĚ EKONOMICKÁ GEOGRAFIE ČSSR	113
3.1	Socioekonomický subsystém ČSSR	113
3.2	Obyvatelstvo a sídla ČSSR	117
3.2.1	Vývoj osídlení	117
3.2.1.1	Vývoj počtu obyvatelstva	118
3.2.1.2	Dynamika vývoje počtu obyvatelstva	121
3.2.1.2.1	Přirozený pohyb obyvatelstva	121
3.2.1.2.2	Migrační pohyb obyvatelstva	124
3.2.1.2.3	Pohyb obyvatelstva za prací	126
3.2.1.3	Hustota zalidnění	127
3.2.2	Skladba obyvatelstva	127
3.2.2.1	Skladba obyvatelstva podle pohlaví a věku	129
3.2.2.2	Národnostní složení obyvatelstva	130
3.2.2.3	Sociální skladba obyvatelstva	132
3.2.3	Ekonomická aktivita obyvatelstva	133
3.2.4	Sídla a jejich typologie	136
3.2.4.1	Sídla v územní diferenciaci	136
3.2.4.2	Klasifikace sídel, vlivy sociálních a ekonomických změn	138
3.2.4.3	Města, typologie a funkčnost	142
3.3	Charakteristika hospodářství ČSSR	146
3.3.1	Národní hospodářství — geneze	146
3.3.2	Odvětvová struktura národního hospodářství a jeho územní zdroje	149
3.3.2.1	Krajina v územní struktuře hospodářství	151
3.3.2.2	Surovinové zdroje československého hospodářství	156
3.3.2.2.1	Přírodní surovinové zdroje	156
3.3.2.2.2	Zdroje druhotných surovin	161
3.4	Průmysl ČSSR	165
3.4.1	Všeobecná charakteristika průmyslu	165
3.4.1.1	Materiálně technická základna průmyslu	165
3.4.1.2	Lokalizační vazby průmyslu	167
3.4.1.3	Strukturální změny průmyslu	169
3.4.2	Palivoenergetická základna	172
3.4.2.1	Průmysl paliv	172
3.4.2.2	Průmysl energetický	177
3.4.3	Materiálová základna	183
3.4.3.1	Průmysl hutnický	184
3.4.3.2	Chemický průmysl	188
3.4.3.3	Průmysl silikátů	194
3.4.3.4	Dřevozpracující průmysl	201
3.4.3.5	Průmysl celulózo-papírenský	205
3.4.4	Technická základna	206
3.4.4.1	Průmysl strojírenský	209
3.4.4.2	Elektrotechnický průmysl	218
3.4.5	Spotřební základna	219
3.4.5.1	Průmysl textilní	220
3.4.5.2	Průmysl oděvní	227

3.4.5.3	Průmysl kožedělný	228
3.4.5.4	Průmysl polygrafický	230
3.5	Zemědělství ČSSR	230
3.5.1	Materiálně technická základna zemědělství a jeho prostorové vazby	230
3.5.1.1	Socialistická zemědělská velkovýroba	232
3.5.1.2	Hlavní faktory diferenciace v rajonizaci zemědělství	234
3.5.1.3	Využívání zemědělské půdy	235
3.5.2	Rajonizace rostlinné výroby	243
3.5.3	Rajonizace živočišné výroby	254
3.5.4	Zpracování zemědělských produktů – průmysl potravinářský	259
3.6	Vodní a lesní hospodářství	266
3.6.1	Vodní hospodářství	266
3.6.2	Lesní hospodářství	270
3.7	Stavebnictví	273
3.8	Geografie dopravy	274
3.8.1	Význam a perspektivy dopravy	274
3.8.2	Pozemní doprava	278
3.8.2.1	Železniční doprava	278
3.8.2.2	Silniční doprava	282
3.8.2.3	Městská doprava	286
3.8.2.4	Potrubní doprava	286
3.8.2.5	Jiné druhy dopravy	287
3.8.3	Vodní doprava	288
3.8.3.1	Říční doprava	288
3.8.3.2	Námořní doprava	289
3.8.4	Letecká doprava	290
3.8.4.1	Vnitrostátní letecká doprava	290
3.8.4.2	Mezinárodní letecká doprava	291
3.8.5	Doprava spojová	292
3.9	Geografie služeb	293
3.9.1	Obchod a základní služby	293
3.9.2	Školství v územní diferenciaci	295
3.9.3	Teritoriální funkčnost kulturní sítě	298
3.10	Cestovní ruch, rekreace, lázeňství	303
3.10.1	Cestovní ruch, rekreace	303
3.10.2	Oblasti cestovního ruchu	304
3.10.3	Lázeňství	311
4.0	SOCIÁLNĚ GEOGRAFICKÉ REGIONY	316
4.1	Urbanizovaná území ČSR	319
4.1.1	Pražská středočeská aglomerace	319
4.1.2	Ostravská aglomerace	321
4.1.3	Brněnská aglomerace	323
4.1.4	Plzeňská aglomerace	325
4.1.5	Ústecko-mostecko-chomutovská aglomerace	326
4.1.6	Olomoucká aglomerace	327
4.1.7	Hradecko-pardubická aglomerace	327
4.1.8	Karlovarsko-sokolovsko-chebská aglomerace	327
4.1.9	Ostatní aglomerace ČSR	328

4.2	Urbanizovaná území SSR	329
4.2.1	Bratislavská aglomerace	329
4.2.2	Košická aglomerace	330
4.2.3	Banskobystrická aglomerace	332
4.2.4	Ostatní aglomerace SSR	333
5.0	MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÉ VZTAHY A ZAHRANIČNÍ OBCHOD	335
5.1	Československý národohospodářský komplex v socialistické ekonomické integraci	335
5.2	Zahraníční obchod v teritoriální organizaci mezinárodní dělby práce	339
5.3	Teritoriální působnost zahraničního obchodu ČSSR	343
6.0	KULTURNÍ KRAJINY ČSSR	346
6.1	Využívání země	346
6.2	Typy kulturní krajiny	347
6.2.1	Údolní nivy a nejnižší terasy vodních toků	347
6.2.2	Kotlinové krajiny	349
6.2.3	Pahorkatinné krajiny	350
6.2.4	Vrchovinné krajiny	351
6.2.5	Hornatinné krajiny	353
6.2.6	Velehornatinné krajiny	355
6.3	Současné vlivy hospodářské činnosti naší společnosti na kul- turní krajinu	356
6.3.1	Vlivy na reliéf	356
6.3.2	Vlivy na ovzduší	358
6.3.3	Vlivy na oběh vody	358
6.3.4	Vlivy na půdy	360
6.3.5	Vlivy na rostlinná a živočišná společenstva	361
6.4	Ochrana přírody a krajiny	362
6.4.1	Vývoj ochrany přírody u nás	363
6.4.2	Klasifikace chráněných území přírody	363
6.4.3	Ostatní území se specifickou funkcí	367
7.0	VYBRANÁ A POUŽITÁ LITERATURA	369
8.0	REJSTRÍK	371